

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. כל הכובש שכר שכיר כאילו נוטל נפשו ממנו.....1
- ב. המחזהו אצל חנוני ואצל שולחני אינו עובר ... חוזר ... מעבר הוא דלא עבר הא מיהדר הדר 2
- ג. אין אומן קונה בשבח כלי ושכירות היא.....4
- ד. עובר ... הנותן מליתו לאומן גמרה והודיעו אפילו מכאן ועד עשרה ימים אינו עובר משום בל תלין נתנה לו בחצי היום מששקעה עליו חמה עובר משום בל תלין.....5
- ה. שכיר בזמנו נשבע ונוטל וכו' שכיר אמאי תקינו ליה רבנן למשתבע ושקיל ... בעל הבית טרוד בפועלים הוא.....7
- ו. אומן אומר שתים קצצת לי והלה אומר לא קצצתי לך אלא אחת המוציא מחבירו עליו הראיה.....9
- ז. קציצה ודאי מידבר דכירי לה אינשי.....10

דף קיב.

א. כל הכובש שכר שכיר כאילו נוטל נפשו ממנו

כל הכובש¹ שכר שכיר כאילו נוטל נשמתו של השכיר, וגורם לעצמו להאסר מהעולם קודם זמנו². שנאמר (דברים כו פסוק טו) בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תָבוֹא עָלָיו הַשְּׂמֶשׁ כִּי עָנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא נִשְׂא אֶת נַפְשׁוֹ. ומידה כנגד מידה הוא המעיט את נפשו, הקדוש ברוך הוא ממעט ימיו, וממעט נפשו מעולם ההוא³. וכך היה עושה רב המנונא, כשהשכיר היה מסתלק מעבודתו, היה נותן לו שכרו ואמר לו, קח את נפשך שהפקדת בידי, קח פקדונך.

¹ שו"ע ונו"כ שלט ב

² זוהר כרך ג (ויקרא) פרשת קדושים דף פד עמוד ב

³ זוהר שם, וז"ל אזהר דלא תתקנש בנינוי מעלמא, עד לא ימטי זמנדך לאתפנשא. כמה דאת אמר, עד אשר לא תחשף השמש וכו'. מהקא אוליפנא מלה אהרא, מאן דאשלים לנפשא דמסקנא. אפילו דמטו יומי לאסתלקא מעלמא, קב"ה אשלים לנפשיה, ויהיב ליה חיין יתיר. לא תלין פעולת שכיר, ת"ח, מאן דנטיל אנרא דמסקנא, כאילו נטיל נפשיה, ודאנשי ביתיה. הוא אעזר נפשיהו, קב"ה אעזר יומי, ואעזר נפשיה, מההוא עלמא. דהא כל אינון תבלין דנפקי מפומיה, כל ההוא יומא, בלהו סלקין קמיה דקב"ה, וקנימין קמיה, לכתר סלקא נפשיה, ונפשיהו דאנשי ביתיה, וקנימין, באינון תבלין דפומיה. וכדין, אפילו אתגזר על ההוא בר נש

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

וגם בידי הנביאים הזהיר השי"ת ע"ז מאד ואמר (מלאכי ג פסוק ה) וְקִרְבָּתִי אֶלֵיכֶם לְמִשְׁפַּט וְהִיטִיתִי עַד מְמַהֵר וְגו' וּבְעֶשְׂקֵי שֹׁכֵר שָׁכֵר וְגו' הֵינִי שֶׁהִקְבֵּה בְעֵצְמוֹ הוּא הַדִּיּוּן הוּא הַעֵד ע"ז למהר להנקם מהעושה שכר שכיר⁴.

ומכאן רואים אנו שתשלומי שכר שכיר הוא דבר העומד ברומו של עולם⁵, שיש על זה כמה וכמה לאומים מפורשים בתורה, ויש בני אדם מזלזלים בהם בעו"ה, ונקל להם לאחר את התשלומין בשביל איזו סיבה קלה, כגון שמתעצל לילך וליקח ממונו שהניח ביד אחרים, או לילך ולפרוט את הכסף שיש לו בשביל לשלם לשכיר בזמנו, ומן הדין מחויב בכל זה אפילו אם הפועל עשיר, וכ"ש אם הפועל עני כמה מחויב בעה"ב לראות לשלם לשכיר בזמנו כדי שיהא לו במה לחיות הוא ואנשי ביתו.

ב. המחזהו אצל חנוני ואצל שולחני אינו עובר ... חוזר ...

מעבר הוא דלא עבר הא מיהדר הדר

המחזהו בעל הבית⁶ כדין מעמד שלשתן כלומר שהיה בנוכחות הממחה (בעה"ב) המומחה (החנוני) והמקבל (הפועל), כשיש שיקבל שכרו מחנוני או

כמה יומין, וכמה טבאן, בלחיו מתעקראן מניה, ומסתלקי מניה. ולא עוד, אלא דנפשא דיליה לא סלקא לעילא, והיינו דאמר רבי אבא, רחמנא לשון בינן מניה, ומעלבונניה. ואוקמוה אפילו עשיר הוא, ואילו הוא נושא את נפשו דייקא, אפילו מקל בר נש נמי, וכ"ש מסכנא. והיינו דתורה רב המנונא עבדי, כד הנה ההוא אגיר מסתלק מעבדתיה, תנה יהיב ליה אגריה, וא"ל, טול נפשך דאפקידת בידאי, טול פקדונך. ואפילו אמר יהא בידך, דאנא בעינא לסלקא אנרי. לא תנה בעי. אמר פקדונך דגופך, לא אתתווי לאתפקדא בידאי, כל שכן פקדונא דנפשא. דהא פקדונא דנפשא לא אתיהיבת, אלא לקב"ה. דכתיב בידך אפקיד רוחי, אמר ר' חייא, ובידא דאחרא שארי. א"ל, אפילו בידיה, בתר דיהיב. כתיב לא תלין פעולת שכיר, וכתיב ולא תבא עליו השמש. אלא הא אוקמוה, אכל ת"ח לית לך יומא ויומא, דלא שלמא ביה יומא עלאה אחרא. ואי איהו לא יהיב ליה נפשא דיליה כההוא יומא, כמאן דפגים ליההוא יומא עלאה. ובגניני כד ביזמו תתן שכרו, ולא תבא עליו השמש.

והא דאתמר לא תלין, בגין דנפשיה לא סליק, וסליק ההוא נפשא דמסכנא, ודאנשי ביתיה, כמה דאתמר⁴ וכדאיתא בסוכה (דף כט) בשביל ד' דברים נכסי בעיה יורדין לטמיון על כובשי שכר שכיר ועל עושקי שכר שכיר וכו' (כובשי שמדחהו בלך ושוב, עושקי גזולי שכרו, רש"י), ובעו"ה יש אנשים שנקל להם לפחות להשכיר משכרו ולא ידעו בנפשם הוא שעוברים על לאוין דאורייתא, אהבת חסד שם

⁵ באהבת חסד (בפתיחה לדיני תשלומי שכר שכיר).

⁶ ברש"י במשנה (לעיל קיא). כתב שהיה הפועל צריך לקנות פירות מהחנוני (נראה שפירש כן משום שאם לא כן אינו יכול לפרוע בשוה כסף, ועי' מ"ש לעיל הערה ב) ואמר בעה"ב לחנוני תן לו בדינר פירות ועלי לשלם (משמע שאין החנוני חייב לו אלא שנותן לו בהקפה ועי' להלן הערה ז), או שאומר לשלחני שיתן לו בדינר מעות. ונראה פשוט דאירי כשהסכים החנוני או השלחני ליתן לפועל תוך הזמן, דאל"ה איך נפטר בעה"ב מלפרוע בזמנו, ואף כשמקנה לו מדין מעמד שלשתן אין זה כפרעון ממש, ואפשר שמרוב פשיטותו לא הזכירוהו הפוסקים. פתחי חושן חלק ד פרק ט הערה נ

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטלי' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

משלחני ויש לבעת הבית חוב חוב ביד המומחה הלואה או פקדון⁷, שוב אין בעל הבית עובר, דכיון שקנה הפועל החוב ונתחייב החנוני לפרוע לו נפטר בעה"ב מחיובו, אף על פי שהחנוני לא נתן לו בזמנו⁸.

אין המומחה ולא המומחה יכולים לחזור, והמקבל לפעמים יכול לחזור כשהמומחה דוחהו בלך ושוב ואינו פורע לו, ואם אמר לו החנוני שלא יפרע לו בזמנו יכול לחזור על בעה"ב, שזכותו לתבעו בזמנו, וכ"ש כשאמר שלא יפרע לו כלל, ומ"מ כיון שהסכים הפועל פעם אחת, שוב אין בעה"ב עובר.

אף כשהמחה אצל אחר⁹ שלא כדין מעמד שלשתן, כגון שלא בפניהם, או שלא היה החנוני חייב לבעל הבית כלום¹⁰, משהסכים¹¹ החנוני לתת והשכיר הסכים לקבל ממנו¹², אין בעל הבית עובר עוד, אלא שבמקום שאין

⁷ אבל אם אינו חייב לו אלא שהסכים להלוות לו, ואמר לו תן מעות ההלואה שרצונך לתת לי לפועל זה, אינו נקנה, ונחלקו הפוסקים אם יכול להקנות במעמ"ש בע"כ של מומחה, אבל הסכמת המקבל נראה פשוט שצריך, שאין אדם קונה בע"כ.

⁸ וכתב בשו"ע הרב (סעיף טו) שגם החנוני אינו עובר, שהרי אינו שכירו, וכתב בערך ש"י דמ"ש בתוספתא ובירושלמי שהחנוני עובר ע"כ צ"ל כמו שפירש במראה פנים שם דאיירי שהמחה אצל שלחני בתחלת השכירות, והרי זה כאומר שכרך עלי.

⁹ שו"ע ונו"כ שלטי

¹⁰ שבאופנים אלה אין קנין מעמ"ש

¹¹ הסכמת החנוני הזכירו כל הפוסקים, שבמקום שאין דין קנין מעמ"ש ודאי צריך הסכמתו.

¹² בטור ושו"ע לא הזכירו הסכמת השכיר, והבי"י מדויק מדברי הטור שא"צ הסכמתו, כיון שקיבל עליו החנוני לתת לו, ובשער משפט מדויק כן גם מלשון הברייתא, אלא שתמה דאי איירי בלי הסכמתו, מה מביא רבה ראה ממתני שיכול הפועל לחזור, דהא פשיטא כיון שלא הסכים יכול לחזור, והביא בשם החנוך (מצוה רל) שכתב בהדיא שצריך הסכמת הפועל (וכ"כ המאירי, וכן מדויק האהב"ח מדברי רש"י), אלא שהקשה איך ס"ד דברייתא שבהמחה אצל חנוני עובר, תיפוק ליה דלא גרע מלא תבעו, וביותר קשה למה הצריכו להסכמת החנוני, כיון שהסכים השכיר הו"ל כלא תבעו, ותירץ בנחלת צבי דס"ד דזה גרע מלא תבעו כיון שכבר תבעו פעם אחת, ומה שצריך הסכמת החנוני משום דאיירי בלא הסכמת הפועל (מדברי החנוך והמאירי משמע שצריך הסכמת שניהם). ובאהבת חסד כתב עפ"י דברי הגר"א שכתב בהא דצריך הסכמת החנוני דאל"כ אין לו כלום על החנוני, שאפילו אמר בעה"ב לשכיר שיקח שכירותו אצל החנוני והסכים הפועל, אבל החנוני לא ידע מזה ולא מיחה, ואח"כ חוזר הפועל ותובע מבעה"ב קודם שיתבע מהחנוני, דלא אמרינן כיון שהסכים הפועל תחלה ליקח מהחנוני נפטר בעה"ב מחיובו, דכיון שאין לפועל על החנוני כלום לא ניתק הפועל מבעה"ב וקרנין שכרו אתך, וכוונת האהב"ח ליישב גם קושית השער משפט, שלכן צריך הסכמת החנוני, שאם קיבל עליו באמת נפטר בעה"ב אף על פי שיכול לחזור בו, ועיי' בערך ש"י. ועיי' פתחי חושן שם הערה נה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

דין¹³ מעמד שלשתן, אם רצה הפועל יכול לחזור ולתבוע מבעל הבית¹⁴, אף על פי שהחנוני לא חזר בו¹⁵, ומ"מ אין בעל הבית עובר משום בל תלין.

המחהו אצל חנוני וקנה מיד הפועל, אינו יכול לחזור ולתבוע מבעל הבית¹⁶.

וכן אם¹⁷ פטר הפועל לבעל הבית בפירוש, אף בלא קנין, אינו יכול לחזור. שבאופן זה הרי זו מחילה גמורה וא"צ קנין, ודוקא כשאמר לו בפירוש שאפילו לא יתן לו החנוני לא יחזור עליו, אבל אם אמר אני פוטרך אם יתן לי, לא חשיב מחילה ויכול לחזור¹⁸.

ג. אין אומן קונה בשבח כלי ושכירות היא

כבר התבאר במסכת ב"ק דף צח: צמ. שהנותן כלי לאומן וקלקלו¹⁹, חייב לשלם, ואם קלקלו לאחר שתיקנו, נחלקו הפוסקים כמה משלם, שיש אומרים²⁰ שאין אומן קונה בשבח כלי, ומיד כשתיקנו הרי הוא ברשות בעלים שיזכה גם בשבח, ולכן חייב האומן לשלם לו כשווי הפיץ מתוקן, כגון

¹³ והנ"י הביא בשם גאון שבשלחני וחנוני שמשתכרים בכך יש קנין מעמ"ש אפילו כשאינו חייב לממחה, ועי' ש"ך (סימן קכו ס"ק יג) שאין כן דעת כל הפוסקים.

¹⁴ וכתבו התוס' (שם) שאם אמר לו הפועל אני פוטרך אפילו אם החנוני לא יתן לי, פשיטא שאינו יכול לחזור ולתבוע ממנו דאל"כ בכל מחילה תיבעי ליה אם צריכה קנין או לא, ואם אמר אני פוטרך אם יפרע לי החנוני, פשיטא שחזור כשאין החנוני רוצה לתת לו, אלא הכא איירי שאמר לו הפועל סתמא שסומך על השלחני, ומיבעיא ליה מי אמרינן דאדעתא דהכי סמך שיתן לו, או דילמא לגמרי פוטר אפילו לא יתן לו, והקשו התוס' פשיטא שלא פטרו לגמרי, דכיון שאין כאן קנין ויכול השלחני לחזור, ודאי שיכול גם הפועל לחזור, דלאו בשופטני עסקינן שיפטור את בעה"ב ולא יוכל לגבות מהשלחני, וע"כ פירשו שאפילו בפטרו לגמרי ס"ל לרב ששת שאינו חוזר, דהוי כאומר השלחני לפועל סמוך עלי, ומתחייב השלחני מדין ערב, וממילא נפטר בעה"ב לגמרי, וכן פירש הרא"ש בדעת הירושלמי דס"ל כרב ששת ממעם דין ערב, ועי' תומים (סימן קכו סק"ה) שהאריך בבאיור דברי הרא"ש, ובגדו"ת (שער כח ח"א אות ג), נה"מ (שם סק"ג) ובדברי חיים (דיני העושה שליח סימן ט).

¹⁵ אהבת חסד (שם ס"ק יג), ונראה דלא מיבעיא אם חזר הפועל מבלי שחזר החנוני, ודאי שאין בעה"ב עובר שהרי יכול לקבל שכרו מהחנוני, אלא אפילו חזר בו החנוני ומחמת כן חזר הפועל, כיון שניתק חיוב בל תלין שעה אחת, אין בעה"ב חוזר לחיוב.

¹⁶ רמ"א שם מדברי התוס' והרא"ש הנ"ל דכיון שקנה מידו כודאי נתכוין לפטרו אפילו לא יתן לו החנוני, והיינו כשאמר לו סתם אני פוטרך, שבלא קנין אינו מועיל.

¹⁷ אהבת חסד (פרק י סעיף ז), והוא עפ"י דברי התוס' והרא"ש דלעיל.

¹⁸ וכתב בנתיב החסד בשם הפרישה שאם אמר אני פוטרך, והשלחני רוצה ליתן לו, אין הפועל יכול לחזור, ותמה עליו דממ"נ אם אמר אני פוטרך בפירוש בכל גווני, הוא ודאי מחילה גמורה שא"צ קנין, דלא פליגי התוס' בתירוץ שני על תירוץ ראשון בזה, ואם אמר אם יתן, או בסתמא נמי דהוי כמו אם יתן, לא הוי כלל מחילה ולרבה יכול לחזור (אפילו כשהחנוני רוצה ליתן).

¹⁹ שו"ע ונו"כ שו"ב

²⁰ שו"ע

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

שנתן לו עצים לעשות מהם תיבה וגמר לעשות התיבה, ונתקלקל, חייב לשלם דמי תיבה מתוקנת, ולא דמי עצים בלבד²¹. ויש אומרים²² שאומן קונה בשבח הכלי, והשבח שייך לאומן, ולכן אינו משלם²³ אלא כשווי הכלי קודם התיקון²⁴.

אף כשהשבח הוא דבר שאין בו ממש, קונה האומן בשבח לענין זה²⁵.

ד. עובר ... הנותן טליתו לאומן גמרה והודיעו אפילו מכאן

ועד עשרה ימים אינו עובר משום בל תלין נתנה לו בחצי

היום מששקעה עליו חמה עובר משום בל תלין

כבר התבאר שם דף צט: שאף שכר קבלנות יש בו משום בל תלין²⁶, וזמן חיוב התשלום אינו תלוי בזמן אלא בשעת גמר המלאכה²⁷, והנותן לאומן

²¹ ולמ"ד אין אומן קונה בשבח כלי ומשלם דמי כלי מתוקן, נראה שאינו מפסיד שכרו, שהרי ע"י שבחו נותן לו יותר ואין לחייב האומן משני צדדים, וכ"ש כשנגנב או נאבד,

²² ע"י סמ"ע (שם סק"ו) ושי"ך (סק"ד) שהביאו דעת כמה ראשונים שאומן קונה בשבח כלי, וע"כ סיים השי"ך שעכ"פ הוא ספיקא דדינא והממעי"ה, וכן העלה בשו"ת מהר"ש הלוי (חוי"מ סימן ד) דגם הרא"ש לא פסיקא ליה, וע"י ביאור הגר"א (סק"ח).

²³ ופשיטא שאינו מקבל שכרו ואפילו נגנב או נאבד מפסיד שכרו, שעל זה נעשה שומר שכר,
²⁴ בשו"ת מהר"ש הלוי (חוי"מ סימן ד) מסתפק בדין אומן קונה אם קונה הכלי ונחשב כשלו בשבח השבח שהשביח במעשה ידיו, או הכונה דאומן קונה שבאותו שבח יש לו זכות ולא בכלי, והוכיח שאומן קונה בנוף הכלי, וכן משמע בתשובת הרא"ש דס"ד שיאסור האומן הכלי בקונם, ואם אינו קונה אלא בשבח, מאי ס"ד שיוכל לאסרו, והקצה"ח (סק"ד) הביא דברי הר"ש הלוי, והביא מדברי התרוה"ד (סימן שט) שמשמע מדבריו שאינו קונה בנוף הכלי, וע"י שי"ך (סימן פט סק"י). והאריך הקצה"ח לרדן בקנין האומן בשבח הכלי, אם קונה ממש דהוי כשלו, מה יש לבעה"ב בשבח, ואם השבח יותר מדמי השכירות למה יתחייב האומן להחזירו לבעלים תמורת שכרו, ואם משום שפסק לו מתחלה שכרו, הרי דבר שלבל"ע הוא, וע"כ העלה שאין האומן קונה קנין ממש, אלא קצת קנין יש לו לענין קידושי אשה בשבח זה, ולענין אם הויק שאינו משלם השבח, וקנינו דומה לקנין בע"ח במשכון, אבל לא יותר מזה. ובסוף דבריו מצדד לומר שעל השבח לא נעשה שומר כלל, ולפי"ז אף בפשיעה יהא פטור, וצ"ע, ובנה"מ (סק"ג וסק"ד) הביא דברי הרשב"א (בב"ק דף צח) וביאר הנה"מ כוונתו שקונה בכלי שעבוד כנגד שכרו, כמו במשכון שלא בשעת הלואה, דאי קונה קנין גמור, א"כ כשנאנס הכלי יפטור בעה"ב מלתת שכרו, והרי אמרו שאומן ש"ש אף כנגד שכירותו, כדמשמע מדברי הר"ן.

²⁵ עיין פתחי חושן חלק ד פרק יג הערה מז שהאריך בזה

²⁶ שו"ע ונו"כ שם ד ו

²⁷ ונראה מדברי הפוסקים שגם זה חידוש (חוץ מדין אומן קונה בשבח כלי שיתבאר בהערה דלהלן), שלא נאמר שאין דין בל תלין אלא בשכר הקבוע לזמן גמר מלאכתו. ונראה דה"ה כשמסר לו מלאכה ולא קבע לו זמן, אף על פי שהתשלום הוא לפי שעות, זמנו בגמר המלאכה, פתחי חושן חלק ד פרק ט הערה כז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

כלי לתקנו בקבלנות²⁸, חל החיוב בשעת החזרת החפץ²⁹, ואם החזירה ביום זמנו עד סוף היום, ואם החזירו בלילה זמנו עד סוף הלילה. אבל כל שלא החזירו, אף על פי שגמרו והודיע לבעל החפץ, אינו עובר³⁰.

ודוקא באומן שאין לו כלום בכלי³¹, אבל אם הכלי עצמו הוא של אומן, ודאי דמי למכר ואינו עובר.

מה שמקובל כיום בקבלן או משרד לעבודות, המקבל לבנות או למלאכה אחרת, ואין הוא עוסק במלאכה אלא שוכר פועלים אחרים על חשבונו, אין לו דין פועל לענין זה, וגם על הפועלים אין לו חיוב תשלומין אלא דינו כעין מכר ואינו עובר, מיהו אפשר באופן שגם הקבלן עוסק במלאכה בפיקוח ותיאום עם הפועלים, על חלק זה דינו

ונראה דה"ה כשמסר לו מלאכה ולא קבע לו זמן, אף על פי שהתשלום הוא לפי שעות, זמנו בגמר המלאכה, ²⁸ שזוהו ספק הגמ' אם אומן קונה בשבח כלי, דהיינו שזוכה האומן בגוף הכלי כשיעור שבחו, וממילא כשמחזירו תמורת שכרו הרי זה כמוכרו לו, ובמכירה ליכא משום בל תלין, או דילמא אין אומן קונה בשבח כלי ואין באן מכירה אלא שכירות, ומסיק שאין אומן קונה בשבח כלי ועובר, וכתב הש"ך שאפילו למ"ד אומן קונה בשבח כלי, אם קבע שכרו לפי פעולה ולא לפי גמר המלאכה עובר, והוא עפ"י מ"ש בגמרא (שם) דאגריה לביטשא, דהיינו שמקבל שכר על כל מעשה ריכוך בבגד, ועי' באחרונים (בסימן שלט ובסימן שו) שדנו באריכות בדין אומן קונה בשבח כלי, ובקצה"ח (סימן עב ס"ק כג) ובטבעה"ח (שם)

²⁹ כתב הרמ"א (סימן עח סוף סעיף א), ושכירות דינו כהלואה ואינה משתלמת אלא בסופה ואינו נאמן לומר שפרע תוך הזמן, מיהו אם שכר סופר לכתוב לו כמה קונטרסים, כל קונטרס מיד זמנו הוא, וה"ה בכל מלאכה המתפרדת בכיוצא בזה, והוא מדברי המרדכי (ריש ב"ב סימן תסח), ובקצה"ח (שם סק"ד) כתב שאע"פ שכתב המרדכי שכל קונטרס הוא זמנו לענין חזקה אין אדם פורע תוך זמנו, לענין שכיר נשבע ונוטל דינו כתוך זמנו, כיון שאינו עובר בכל תלין עד אחר השלמת כל הקונטרסים, ולדעת הקצה"ח אינו עובר עד גמר כל הספר, אף על פי שהזכירו שכר כל קונטרס (וגם צריך שיחזיר לו הספר), ואף על פי שהמנהג לפרוע בכל קונטרס, כיון ששכרו לספר שלם אינו עובר משום המנהג, ולדעת הנה"מ (שם ס"ק ה) אם קבעו השכר לפי קונטרס, מיד כשגומר קונטרס עובר עליו. ולפי מה שהשוו הפוסקים דין זה לבנית כותל, נראה דה"ה בפועל במחובר לדעת הקצה"ח אינו עובר עד גמר כל הכותל, ולדעת הנה"מ אם הזכירו שכר כל שורה, עובר על כל שורה, ובמחובר לא שייך החזרה ליד הבעלים, שבכל מקום ברשות בעלים קיימא, ומיד כשהודיעו שגמר זמנו הוא. פתחי חושן שם הערה כט

³⁰ וכתב הסמ"ע (סק"י) הטעם דאז אין פעולת השכיר מוטלת על בעה"ב, שהרי תופס משלו כנגדו, ולכאורה משמע שמדין משכון הוא, וכמ"ש הקצה"ח (סימן עב ס"ק כג) בשם כמה ראשונים, אלא שהקצה"ח שם כתב דלאו מדין משכון הוא, אלא שכל שלא החזיר החפץ עדיין לא הגיע זמן הפרעון, דשכירות אומן זמנה בהחזרת החפץ, ומ"מ כתב שאם נתן בעה"ב משכון לאומן, אף על פי שהחזיר המשכון, כיון שכבר קנה המשכון כנגד שכרו שוב אינו עובר וכ"כ בשו"ע הרב (הלכות שאלה ושכירות סעיף יג), אלא שבשו"ע הרב כתב שאפילו הודיעו שיביא מעות ויטול את שלו אינו עובר, כיון שיש ביד האומן משלו כנגד שכרו אין אני קורא בו לא תעשוק, שאין זה עושק.

³¹ בקצה"ח (סימן שלט סק"ג) בשם מהר"א ששון דהיינו, והר"א ששון איירי במי שצוה לסופר שיכתוב לו כתובה וגם הנייר הוא משל סופר, ולא ביאר מהרא"ש מה דינו כשחלק מהחפץ של בעה"ב כגון שהוסיף נופך משלו ובשו"ת תשורת ש"י (ח"ב סימן נו) נראה שמסתפק בקבלן שקיבל עליו לבנות משלו על קרקע של חבירו, אם יש בזה דין שכירות או מכר, ונראה דעתו נוטה יותר לצד שזה מכר, ורק באומר לו הבא לי מים או עפר מן ההפקר שמצדד בשו"ת הלק"ט דאפשר דהוי כשכירות ולא כמכר

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרך היומי

מסכת בבא מציעא

כפועל, וכדין אומן, ואף כשאינו פועל צריך לשלם לו לפי מה שהתנו או לפי התקדמות המלאכה, כיון שאין בו דין שכירות המשתלמת לבסוף³².

קבלן שאינו גומר עבודתו במלואה, ונשארים כמה דברים קטנים, כל שלא גמר הכל לפי התנאי אינו חייב בתשלום שכרו, ואם אומר הקבלן שאינו רוצה לגמור, נעשה כפועל החוזר, שידו על התחונה, אבל חייב בתשלום שכרו³³,

ואם הקבלן אינו חוזר בו אלא שמתעצל או דוחהו בלך ושוב, אף על פי שאינו מחוסר אלא תיקון קטן ששדה דבר מועט, אינו חייב בשכרו, דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף אפילו בחסרון מכוש אחרון³⁴.

אם שכרו למלאכה בין ישיבה ובין לא ישיבה, אם השביח, אפילו למ"ד אומן קונה בשבח כלי עובר, שדוקא כששכרו להשביח נמצא שאינו שכיר אלא מוכר שבחו, אבל כששכרו גם בלא שבח, הרי כשלא השביח ודאי עובר, ומשום שהשביח לא גרע³⁵.

דף קיב.

ה. שכיר בזמנו נשבע ונוטל וכו' שכיר אמאי תקינו ליה רבנן למשתבע ושקיל ... בעל הבית טרוד בפועלים הוא

כבר התבאר לעיל דף קג: ודף קיא: שכל הנשבעין³⁶ שבתורה³⁷ נשבעין ולא משלמין, אלא נשבעין להפטר, אבל חכמים תקנו בקצת תביעות שיהיו נשבעין ונוטלין, ומהם, השכיר³⁸.

³² פתחי חושן שם הערה כח

³³ וכתב החזו"א (ב"ק סימן ו סק"ג) שמנכה כל מה שצריך כדי לגמור המלאכה, ולא אמרינן שישום כל המלאכה כמה שוה עם התיקונים וכמה שוה בלי התיקונים כדרך שאמרו שמין לנגב וגזלן

³⁴ פתחי חושן שם הערה כט

³⁵ קצה"ח (סימן שו סק"ג) כתב עפ"י דברי התוס' (שם) אלא שכתב עפ"י דבריו בסימן עב שבשכירות שיש עליו משכון הוי כפרעון ואינו עובר, א"כ כשיש שבח וקנה השבח הו"ל כפרעון, ולמ"ד אומן קונה אינו עובר.

³⁶ שו"ע ונו"כ פט א

³⁷ שבועות מצינו שהייתה התורה לנ' ענינים. הא', למודה מקצת, הב', כנגד עד אחד שמעיד נגדו, הג', שבועת שומרינן. ובשולשתן הנתבע נשבע להתובע ונפטר. סמ"ע שם א

³⁸ ואם יכול להפך השבוע' על בעה"ב ע"י בש"ך שם א שמסיק שאינו יכול להפך שבועת נקיטת חפץ כי אם היסת ע"ש שכי' עוד וז"ל מיהו כל זה מיירי כשבעה"ב טוען ברי לי שפרעתוך אבל אם טוען איני יודע אם פרעתוך פשיטא דחייב לשלם להשכיר והשכיר א"צ שבוע' כלל דלא גרע משאר תובע.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרך היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

הכיצד, השכיר שעושה מלאכה אצל בעל הבית ובא ותבע שכרו, ואמר לו בעל הבית פרעתוך והשכיר אומר לא פרעתני, בין אם יאמר לו בעל הבית פרעתוך כל שכרך בין אם יאמר פרעתי קצתו וקצתו עודני חייב לך, נשבע השכיר כעין של תורה בנקיטת חפץ מפני שהיא שבועת המשנה ונוטל.

י"א³⁹ שבכל סכום נשבע ונוטל. וי"א שאינו נשבע אלא אם כפר בעל הבית בשתי מעין כסף.

וטעמא דתקנה תקנו חכמים לשכיר שיהא נשבע ונוטל, משום דלפעמים ישנן לבעל הבית פועלים הרבה והוא צריך לשלם להם לכל אחד שכרו ביומו, ומתוך שהם הרבה פועלים והוא יתן לכל אחד שכרו הוא טרוד ונבוכ ביניהם, ולא יזכור לאיזה מהם נתן ולאיזה לא נתן, ומתוך טרדתו יבא לומר למי שלא נתן שנתן לו, ומדין התורה היה נשבע ונפטר, לכך תקנו חכמים משום כדי חייהם דשכירים שאליהם ישאו את נפשם, שהם ישבעו בנקיטת חפץ שלא נתן להם ויטלו, כי הם זכורים יותר שאינם טרודים. וכיון שהוצרכו חז"ל לתקן תקנה זו בבעל הבית שיש לו שכירים הרבה לא פלוג רבנן בין פועל אחד לפועלים הרבה, ותקנו שאפילו אין כאן אלא פועל אחד ואין הבעל הבית טרוד אפילו הכי יהא השכיר נשבע בנקיטת חפץ ונוטל. ואפילו לא היה שכרו אלא פרוטה ובעל הבית אומר נתתיה, נשבע השכיר בנקיטת חפץ כעין של תורה ונוטל⁴⁰.

ודוקא בו ביום שהוא זמן הפרעון של השכיר מן התורה, שכיר יום כדינו ושכיר לילה כדינו עשו תקנה זו, אבל לאחר שעבר זמנו חזר דינו להיות כשאר תובע⁴¹.

³⁹ הסמ"ע ב כתב דע שהרמב"ם [פ"ג ממועין ה"ז] כתב והטור [סעיף ג'] הסכים עמו דגם בשכיר אינו נשבע ונוטל כי אם כשהכפירה היא שתי מעין כסף, וכדין שאר שבועות שכתבו הטור והמחבר בריש סימן פ"ה, והמחבר פסק כהראב"ד [שם] וכרבותיו של הרמב"ם דס"ל דשכיר נשבע אפילו על כפירת פרוטה ונוטל מטעם שהשכיר אליו הוא נושא את נפשו, א"כ מה יעשה השכיר שהשכיר עצמו בפרוטה, וכי ילך לו בפחי נפש. והש"ך השיג על המחבר במ"ש אפילו ה' שכרו פרוט' כו' נשבע השכיר והאריך בזה ומסיק דבהנשבעין ונוטלין צריך שיכפור הנתבע בשתי מעין דכיון דכמה רבוותא מסכימים לדעת הרמב"ם שס"ל כן הכי נקטינן ובפרט דהוי קולא לנתבע עכ"ל

⁴⁰ לבוש שם.

⁴¹ בלבוש כתב הטעם שכיון שעבר זמנו על ידי סבה מה שוב אינו טרוד בתשלומי פועליו. ועיי' סמ"ע שהקשה ולפי דבריו, אם הבעל הבית אמר אחר זמנו שפרעו תוך זמנו, לא היה נאמן הבעל הבית כיון שאז היה טרוד,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ו. אומן אומר שתים קצצת לי והלה אומר לא קצצתי לך אלא

אחת המוציא מחבירו עליו הראיה

הנותן טליתו לאומן⁴², והאומן אומר שנים קצצת לי, ובעל הטלית אומר לא קצצתי לך אלא אחד, והילך⁴³, אם הטלית ביד האומן והוא בענין שיכול לטעון עליה לקוח הוא בידי⁴⁴, נאמן לטעון עליה שקצין עמו עד כדי דמיה במיגו שלקוח הוא בידי. אולם צריך לישבע בנקיטת הפיץ⁴⁵. וי"א⁴⁶ שנשבע רק היסת.

ואם אין הטלית ביד האומן או שהוא בענין שאינו יכול לטעון לקוח הוא בידי, הו"ל האומן המוציא מחבירו עליו הראיה, ואם אין לו ראיה נשבע בעל הטלית בנקיטת הפיץ, כמו שיתבאר גבי דין שכיר עם בעל הבית דאומן ושכיר שוין הן⁴⁷. וי"א⁴⁸ שאינו נשבע אל היסת

וזה אינו כדאיתא בגמרא [ב"מ ק"ג ע"א]. אלא הטעם, דחזקה היא דאין הפועל משהה שכירתו לאחר זמנו, אם לא שתבעו בזמנו ולא נתנו לו, וכמו שמבאר ואזיל. ולא כעיר שושן [סעיף ג] שכתב ז"ל, שבתוך זמנו הבעל הבית טרוד בתשלומי פועליו ולקיים מצות ביומו תתן שכרו, אבל לאחר זמנו אינו טרוד בפועליו. ועיין דרישה.

⁴² שו"ע ונו"כ פט ה

⁴³ דאל"כ הו"ל למימר דאף דאין הטלית ביד האומן חייב שבועה דאורייתא, דמודה מקצת הוא. סמ"ע יט
⁴⁴ שבשעת תביעה לא ראו עדים טלית זה בידו, דיש לו מיגו דהתורתו לך, אבל אם ראו אותו בידו, אעפ"י שלא מסרוהו לידו בעדים, אין האומן נאמן לומר בתורת לקיחה מסרוהו לידו, דסתם אומן לתקנו לבעל הבית מקבל. סמ"ע כ

⁴⁵ אף על גב דאילו היה משתבע לקוח הוא בידי לא היה נשבע אלא היסת, לא דמי דהתם כשמוען לקוח הוא בידי הוא נשבע ונפטר, והו"ל ככל טענות דכופר בכל שנשבע היסת, אבל הכא אינו חפץ להחזיק בגוף המשכון אלא שרוצה שיתנו לו מעותיו והוא יחזיר המשכון, דומה לטענות הנשבע ונוטל המבוארים במשנה הנשבעין ונוטלין, והו"ל כמו שבועת המשנה שצריכה נקיטת הפיץ, ואף על גב דמהימנין ליה מטעם מיגו דלקוח כו', לא אמרינן מיגו להקל בשבועה, לבוש שם וסמ"ע כא.

⁴⁶ הש"ך ס"ק י השיג על דין זה ע"ש שהאריך ומסיק וכת' ז"ל דכל הנשבעין ונוטלין שנוטלים בשבועתו ומוציאין מבעה"ב אם הם מוחזקין ויש להם מגו נוטלים בלא שבועת נק"ח ואין נשבעים רק היסת עכ"ל.

⁴⁷ אלא שבסתם שכיר אין בידו מה ממלאכתו שיתפוס להיות נאמן במיגו דלקוח, לכך כתב דין זה שחילק בו בין יש לו בידו או לא, באומן. אבל הטור [סעיף טז] והרמב"ם פ"א משכירות [ה"ת] כתבו, דאם לא הביא אומן ראיה והבעל הבית כופר הכל, נשבע בעל הבית היסת ונפטר. ומשמע לכאורה דחילקו בין שכיר לאומן, דשכיר הוא שכיר יום ואין לו אלא שכירות יומן, ויותר עני מאומן. ועיין דרישה שם הוכחתי לשון המגיד משנה [שם] דמוקי להרמב"ם דמיירי דוקא בתבעו לאחר זמנו, דאז גם בשכיר אינו נשבע אלא היסת. סמ"ע כג
⁴⁸ לדינא נלפע"ד עיקר דנשבע כאן הבעל הבית רק היסת כשאינו מודה מקצת. ש"ך שם יא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ז. קציצה ודאי מדכר דכירי לה אינשי

מה שהתבאר לעיל שהשכיר נשבע ונוטל, במה דברים אמורים⁴⁹ כשחלוקים על הפרעון, דמשום שבעל הבית טרוד בתשלומי פועליו אינו זוכר לאיזה מהם פרע ולאיזה מהם לא פרע, לכך עקרו השבועה ממנו ונתנוה לשכיר ונשבע השכיר ונוטל, אבל אם הם חלוקים על הקציצה, שהשכיר אומר שלשה קצצת לי ובעל בית אומר לא קצצתי אלא שתיים⁵⁰, המוציא מחבירו עליו הראיה, דקציצה מדכר דכירי אינשי ונזכר הבעל הבית כמה קציץ, וצריך השכיר להביא ראיה שקציץ שלשה.

ואם לא הביא ראיה אף על פי שכבר נתן לו השתים והרי הוא כופר בכל או שאומר לו הילך⁵¹, לא סגי שישבע הבעל הבית שבועת היסת אלא צריך לישבע בנקיטת חפץ, דאע"ג דקציצה מדכר דכירי אינשי, מכל מקום משום כדי חייו דשכיר שלא ילך בפחי נפש והוא אליו נשא נפשו, חשו חכמים שמא מתוך שהוא טרוד בתשלומי פועליו שכח נמי הקציצה⁵².

אבל אם שכרו שלא בעדים או שתבעו אחר זמנו, אין בעל הבית צריך לישבע אלא היסת שלא קציץ לו אלא מה שכבר נתן לו או שלא נשאר לו אצלו אלא מה שאומר לו הילך, במינו שלא שכרתיך כדין כל הטענות.

⁴⁹ שו"ע ונו"כ שם ד

⁵⁰ פירוש, והשכיר מודה לו אלא שאמר שקציץ עמו בנ"ו והשלישי עדיין חייב לו, אבל אם לא היה השכיר מודה לו שנתן לו השתים, כבר נתבאר דכשהן מחולקין בפרעון שהשכיר נאמן לישבע ליטול סמ"ע שם טו

⁵¹ אם בעל הבית מודה לו במקצת, צריך לישבע לו שבועה דאורייתא כשאר נתבע, ולא כתבו המחבר מפני שהוא פשוט, ולא כתב אלא החידוש שגם בכופר הכל צריך לישבע שבועה חמורה, וק"ל. סמ"ע שם טז

⁵² ותקנו להטיל עליו שבועה חמורה, מכל מקום לא רצו לגמרי לעוקרה ממנו כמו בפרעון, משום דברוב פעמים קציצה מדכר דכיר ואמרו שהבעל הבית ישבע כעין דאורייתא ויפטר, לפיכך כיון דשבועה זו גם כן משום תקנת שכיר החמירו בה, לא החמירו אלא כששכרו בעדים ולא ידעו כמה פסק לו ותבעו בזמנו, כמו שתקנו בשבועת הפרעון היכא דשכיר נשבע ונוטל,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

